

LAUSUNTO PIRKANMAAN VAIHEMAAKUNTAKAAVAN LUONNOKSESTA

Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan luonnos

Pirkanmaan maakuntahallitus on kokouksessaan 17.4.2023 päättänyt asettaa Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan "Elonkirjo ja energia" kaavaluonnosaineiston julkisesti nähtäville. Aineistot ovat nähtävillä 8.5.-30.6.2023 välisen ajan Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan internet-sivuilla osoitteessa kaava.pirkanmaa.fi sekä Pirkanmaan liitossa toimistoaikana. Nähtävilläoloaikana osallisilla on mahdollisuus esittää mielipiteensä vaihemaakuntakaavaluonnoksesta ja valmisteluaineistosta. Pirkanmaan liitto pyytää toimittamaan lausunnon 30.6.2023 klo 15 mennessä.

Elonkirjo ja energia -nimisen vaihemaakuntakaavan tavoitteena on tukea pirkanmaalaisen luonnon monimuotoisuutta ja elonkirjoa sekä vahvistaa edellytyksiä kestäväälle energiantuotannolle maakunnan alueella.

Oriveden alueella luonnosvaiheen suurimmat muutokset kohdistuvat Myllykylä-Myllyjärven ja Särkijärvi-Jylhänperän alueille sekä Eräjärven alueelle. Myllykylä-Myllyjärven ja Särkijärvi-Jylhänperän alueet osoitetaan luonnoksessa maa- ja metsätalousvaltaisiksi alueiksi, jotka ovat ekosysteemipalveluiden kannalta merkittäviä. Eräjärven alueelle osoitetaan uutta merkintää siniviherluonnon monimuotoisuuden ydinalueesta. Lisäksi luonnosvaiheen aineistoissa esimerkiksi kumotaan tuulivoima-alueen merkintä Orivedeltä, muutetaan kaupan merkinnät vastaamaan voimassa olevan lainsäädännön mukaista väljempää sääntelyä, päivitetään pohjavesialueet sekä lisätään taajama-alueiden määräyksiin maininnat virkistyksestä ja luonnon monimuotoisuudesta.

Oriveden alueella eniten vaikuttavista merkinnöistä maa- ja metsätalousvaltaisen alueen, joka on ekosysteemipalveluiden kannalta merkittävä - merkintä on voimassa olevan maakuntakaavan mukainen merkintä, jonka alueita osoitetaan vaihemaakuntakaavan luonnoksessa nykyistä maakuntakaavaa laajemmin. Siniviherluonnon monimuotoisuuden ydinalue on uusi merkintä.

Oriveden kaupunki näkee vaihemaakuntakaavan tavoitteiden ja suuntaviivojen olevan positiivisia, mutta toivoo tarkempaa tarkastelua esimerkiksi alueiden rajausten, kaavamerkintöjen ja -määräysten sekä kaavan luomien oikeusvaikutusten osalta tiettyjen alueiden käyttämiseen. Maakuntakaavan luonnoksessa jotkin merkinnät luovat epävarmuuksia sekä tulkintahaasteita alueiden käytön ohjaamiseen sekä maakuntakaavan oikeusvaikutuksiin alueiden maankäytössä pitkällä aikavälillä.

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, joka on ekosysteemipalvelujen kannalta merkittävä (MK)

Vaihemaakuntakaavan luonnoksessa Myllykylä-Myllyjärven ja Särkijärvi-Jylhänperän alueet osoitetaan maa- ja metsätalousvaltaisiksi alueiksi, jotka ovat ekosysteemipalveluiden kannalta merkittäviä. Merkinnän mukaan alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota maa- ja metsätalouden toimintaedellytysten turvaamiseen sekä ulkoilumahdollisuuksia parantavien polku- ja reittiverkostojen ja näihin liittyvien palvelujen järjestämiseen. Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ottaa huomioon luonnon monimuotoisuuden ja muiden luontoarvojen säilyminen sekä välttää luonnonympäristön pirstoutumista. Merkinnässä todetaan erikseen, että se ei rajoita alueen maa- ja metsätaloukseen tai käyttöä vakituiseen tai loma-asumiseen.

Oriveden kaupunki vaatii, että Myllykylä-Myllyjärven MK-alueen rajausta tarkastellaan uudelleen. Business Tampere on yhteistyössä Tampereen kaupunkiseudun kanssa kaupunkiseudun rakennesuunnitelman laatimisen yhteydessä laatinut tarkastelun mahdollisista alueista suurteollisuuden tilaa vieville investoinneille. Oriveden alueella selvityksessä on tunnistettu alustaviksi mahdollisen suurteollisuuden tilaa vievien investointien alueiksi valtatie 9 varressa sijaitsevat Orituvan ja Valtatie 9 louhoksen (Yliskyläntien risteuksen lähellä) alueet sekä Siitaman läheinen alue. Selvitys otetaan huomi-

oon myös parhaillaan laadittavassa Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelmassa. Oriveden kaupunki vaatii, että Business Tampereen suurteollisuuden tilaa vievien investointien selvitys sekä parhaillaan laadittava Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma otetaan huomioon vaihemaakuntakaavaa laadittaessa. Myllykylä-Myllyjärven alueella se tarkoittaa MK-alueen rajauksen muuttamista Orituvan läheisillä alueilla Aihtianjärven itäpuolella. Alue on tunnistettu Business Tampereen selvityksessä potentiaaliseksi kehittämisen alueeksi, joten maakuntakaavan ei tule vaikeuttaa alueen kehittämistä, jos Orituvan läheinen alue suurteollisuuden investoinneille tarvittaisiin. Väylävirasto laatii valtatie 9 kehittämiseen tähtäävää tiesuunnitelmaa (Vt 9 parantaminen välillä Käpykangas-Orivesi), jossa valtatie parannettaisiin 2+2 – kaistaiseksi keskikaiteelliseksi tieksi. Tiesuunnitelmassa Orituvan alueelle ollaan osoittamassa eritasoliittymä, joka osaltaan tukee ja mahdollistaa Business Tampereen tunnistaman alueen kehityspotentiaalia. Vaihemaakuntakaavan tulee mahdollistaa alueen kehittäminen, joten luonnoksessa osoitetun MK-alueen rajausta tulee muuttaa.

Myllykylä-Myllyjärven MK-alueen rajausta olisi hyvä tarkastella uudelleen myös MK-alueen pohjoisosassa. Pirkanmaan voimassa olevassa maakuntakaavassa alueelle on osoitettu Jouttijärven kiviaineshuollon kannalta tärkeä alue. Vaihemaakuntakaavan luonnoksessa MK-alue on osoitettu kiertämään voimassa olevan maakuntakaavan mukaisen kiviaineshuollon kannalta tärkeän alueen ympärille. Luonnoksessa osoitettu MK-alueen rajausta muodostaisi haasteen Jouttijärven alueen kiviainestonon kannalta. Oriveden kaupunki näkee Pirkanmaan maakuntakaavaan osoitettujen kiviaineshuollon kannalta tärkeiden alueiden toimintaedellytysten turvaamisen olevan tärkeää erityisesti Pirkanmaan kiviainestarpeen sekä rakentamisen kannalta. Vaihemaakuntakaavan luonnoksen MK-alue haastaisi tosiasiallisesti kiviaineshuollon kannalta tärkeäksi tunnistetun alueen käyttämistä maakuntakaavan mukaiseen käyttöön. Oriveden kaupunki ehdottaa Myllykylä-Myllyjärven MK-alueen rajauksen tarkastelua uudelleen alueen pohjoisosassa siten, että mahdollistetaan voimassa olevassa maakuntakaavassa osoitetun Jouttijärven kiviaineshuollon kannalta tärkeän alueen tosiasiallinen käyttö.

Oriveden kaupunki näkee MK-alueen kaavamerkinnän ja -määräyksen olevan pääosin selkeä ja muodostavan hyvän pohjan tulkita maakuntakaavan oikeusvaikutuksia merkinnän kohdalla. Kaupunki pitää hyvänä lähtökohtana sitä, että kaavamerkinnässä on selvästi rajattu ulos sanallisesti sellainen maankäyttö, johon merkintä ei kohdistu; maa- ja metsätalous, vakituinen asuminen ja loma-asuminen. Merkintä mahdollistaa siten alueen nykyisen luonteen säilymisen, kehittymisen ja paikallisten elinkeinojen harjoittamisen nykyisen kaltaisella tavalla. Oriveden kaupunki pyytää Pirkanmaan liittoa yksilöimään tarkemmin kaavamääräyksessä, millaiseen maankäyttöön merkinnällä on vaikutusta, jotta maakuntakaavan vaikutusten ja oikeusvaikutusten arviointi on paremmin mahdollista.

Sinivierluonnon monimuotoisuuden ydinalue

Vaihemaakuntakaavan luonnoksessa esitetään uutta sinivierluonnon monimuotoisuuden ydinalueen merkintää. Merkinnällä osoitetaan luontoarvoiltaan maakunnallisesti merkittäviksi tunnistetut alueet vesistöissä, virtavesissä sekä niiden läheisyydessä. Merkintä on kehittämisperiaatemerkintä, eikä se rajoita maa- ja metsätalousoiketta tai rakentamista siihen soveltuvilla alueilla. Merkinnän kehittämissuositus kehottaa huomioimaan maankäytön suunnittelussa ja toteuttamisessa luonnon monimuotoisuuden ja muiden luontoarvojen säilymisen sekä välttää luonnonympäristöjen pirstoutumista. Aluetta koskevissa suunnitelmissa ja päätöksissä tulee ottaa huomioon alueen luontoarvot.

Oriveden alueella uutta sinivierluonnon monimuotoisuuden ydinaluetta on osoitettu Eräjärven alueelle.

Oriveden kaupungin alueella Eräjärvelle sijoittuvat laajat ja arvokkaat luontoalueet, joiden arvot tiedostetaan ja niiden säilymistä vaalitaan myös ilman erilaisia kaavatasoisia määräyksiä. Koska suositukset myöhemmin usein linjataan määräyksiksi ja tulevan vaihemaakuntakaavan tulkinnan käytäntöjä on vaikea etukäteen arvioida, tulisi Oriveden kaupungin näkemyksen mukaan sinivierluontoa kos-

kevan merkinnän tarkoittamat luontoarvot yksilöidä tarkemmin, esimerkiksi direktiivilajeja koskevak-
si. Oriveden kaupunki pitää tärkeänä, että luonnoksessa sinivihherluonnon merkinnällä osoitettuja
alueita voidaan jatkossakin kehittää.

Oriveden kaupunki vaatii ensisijaisesti poistamaan sinivihherluonnon monimuotoisuuden ydinalueen
merkinnän tarpeettomana ja oikeusvaikutuksiltaan epäselvänä, koska sen kaavamerkinnän mukaiset
seikat huomioidaan nykyään maankäytön suunnittelussa lainsäädännön mukaan lähtökohtana. Tois-
sijaisesti Oriveden kaupunki vaatii tarkentamaan ja selventämään kaavamerkintää ja -määräystä si-
ten, että sen tulkinta ja oikeusvaikutukset olisi mahdollista arvioida, sekä muuttamaan merkinnän ra-
jausta Eräjärvellä tarkoituksenmukaisemmaksi. Vaihemaakuntakaavan luonnoksessa esitetyn mukai-
sen merkinnän vaikutusten tai oikeusvaikutusten arviointi ei ole nykyisellään mahdollista, jolloin
myöskään vaihemaakuntakaavan luonnoksen vaikutusten arviointi riittävällä lainsäädännön edellyt-
tämällä tasolla ei sinivihherluonnon merkinnän suhteen ole mahdollista.

Oriveden kaupunki näkee Eräjärven alueelle osoitetun sinivihherluonnon monimuotoisuuden ydinalue-
en haasteellisena niin alueen rajauksen kuin kaavamerkinnän ja -määräyksen tulkinnan sekä oikeus-
vaikutusten osalta. Oriveden kaupunki vaatii, että alueen rajausta tarkennetaan nykyisen maankäy-
tön sekä alueelle jo myönnettyjen maa- ja kiviainestenottolupien mukaisesti siten, että maakunta-
kaavaan osoitettu merkintä ei estä tai vaikeuta näiden alueiden toimintaa ja kehittämistä. Eräjärven
kylän kohdalla sinivihherluonnon monimuotoisuuden ydinalue on osoitettu Eräjärventiehen saakka si-
ten, että nykyinen rakentunut kyläalue jää rajauksen sisään. Tältä osin rajausta tulee tarkastella uu-
delleen ja muuttaa siten, että merkintä ei kohdistu kyläalueelle tai rajoita sen kehittämistä. Eräjärven
ranta-alueiden osalta on voimassa vuonna 2022 voimaan tullut Oriveden rantaosayleiskaava, jolla oh-
jataan alueen maankäyttöä. Eräjärven kylän alueella on voimassa samassa yhteydessä voimaan tullut
Eräjärven kyläalueen osayleiskaava. Alueen maankäyttöä ohjataan siten jo maakuntakaavaa yksityis-
kohtaisemmalla tasolla, joten maakuntakaavan ohjaus alueella ei ole tosiasiallisesti tarpeellinen. Erä-
järven sinivihherluonnon monimuotoisuuden ydinalueen rajauksessa on myös muita haasteellisia koh-
tia, joita tulee tarkastella uudelleen. Alueella merkintä on osoitettu useiden aktiivisesti toimivien
maatiloiden kohdalle, ja merkinnän ei tule rajoittaa niiden toimintaa tai kehittämistä. Merkinnän ra-
jausta tulee myös muuttaa siten, että sen ulkopuolelle jäävät Seppälän alueen jo myönnetty kivi-
ainesten ottoon oikeuttavat luvat Seppälänniemen-lilivuoren alueella sekä toiminnan mahdolliset laa-
jentumisalueet, jotka ovat ehdottomia edellytyksiä alueella toimivalle yritystoiminnalle. Eräjärven
alueella on myös voimassa useita malmin etsintään oikeuttavia varausilmoituksia. Vaihemaakunta-
kaavan merkintöjen ei tule estää myöskään mahdollista kiviaines- tai kaivosteollisuuden toimintaa
alueella, mikäli se teknistaloudellisten seikkojen perusteella osoittautuu kannattavaksi. Oriveden
kaupunki pyytää Pirkanmaan liittoa huomioimaan, että käynnissä oleva vihreä siirtymä edellyttää eri-
laisten metallien ja mineraalien hyödyntämistä, joten olisi lyhytnäköistä rajoittaa sellaisten hyödyn-
tämisen mahdollisuuksia Pirkanmaan alueella Eräjärvellä, jossa historian perusteella tiedetään esiin-
tävän monia kriittisen tarpeellisia ja harvinaisia metalleja, kuten kultaa ja litiumia.

Sinivihherluonnon monimuotoisuuden ydinalueen merkinnässä todetaan, että se ei rajoita ” maa- ja
metsätalouskäyttöä tai rakentamista siihen soveltuvilla alueilla”. Merkinnän kehittämissuosituksen
mukaan maankäytön suunnittelussa ja toteuttamisessa tulee ottaa huomioon luonnon monimuotoi-
suuden ja muiden luontoarvojen säilyminen sekä välttää luonnonympäristöjen pirstoutumista. Aluet-
ta koskevissa suunnitelmissa ja päätöksissä tulee ottaa huomioon alueen luontoarvot.

Kaavamerkintä ja -määräys on epämääräinen, vaikutuksiltaan epäselvä ja ei mahdollista merkinnän
tosiasiallisten oikeusvaikutusten tulkintaa pitkän aikavälin maankäyttöön. Oriveden kaupunki näkee
hyvänä käytäntönä, että merkinnän vaikutuksen ulkopuolelle on rajattu maa- ja metsätalouskäyttö.
Tulee kuitenkin ottaa huomioon, että erityisesti nykyaikainen maatalous edellyttää rakentamista ja
investointeja peltoviljelyn lisäksi, ja merkinnän ei tule vaikuttaa myöskään maatalouteen liittyvään
rakentamiseen. Jos merkintä on tarpeellinen Eräjärven alueen osalta, siinä tulisi Oriveden kaupungin
näkemys mukaan tarkemmin eritellä, millaiseen maankäyttöön sen vaikutukset kohdistuvat. Vai-

hemaakuntakaavan luonnoksen mukainen siniviherluonnoksen merkintä ei mahdollista sen tosiasiallisen vaikutusten ja oikeusvaikutusten arvioimista, joten vaihemaakuntakaavan luonnoksen vaikutusten arviointi Eräjärven alueen osalta ei ole lainsäädännön edellyttämällä tavalla mahdollista alueen pitkän aikavälin maankäytön ratkaisuihin liittyen. Myös rakentamisen osalta merkintä on epämääräinen ja oikeusvaikutus jää epäselväksi; epäselvyys kohdistuu rakentamiseen soveltuvan alueen määrittelyyn. Kuka ja minkä perusteella määrittelee, onko alue rakentamiseen soveltuva?

Yhteenveto

Oriveden kaupunki näkee vaihemaakuntakaavan aiheiden ja tavoitteiden olevan ajankohtaisia ja positiivisia, mutta katsoo muutostarpeita kohdistuvan alueiden rajauksiin, kaavamerkintöjen ja -määräysten muotoihin sekä merkintöjen oikeusvaikutuksiin alueiden maankäytössä pitkällä aikavälillä. Kaavamerkintöjä ja -määräyksiä tulee tietyiltä osin selventää, jotta niiden tulkinta pitkällä aikavälillä on johdonmukaista ja vaihemaakuntakaavan tavoitteiden mukaista siten, ettei se estä alueiden nykyistä käyttöä tai alueen luonteen mukaista kehittämistä. Erityisen haasteellisena Oriveden kaupunki kokee uuden siniviherluonnoksen monimuotoisuuden ydinalueen merkinnän edellä esitettyjen seikkojen vuoksi.

Oriveden kaupunki näkee myös metsätalouden tärkeänä toimialana alueen elinvoiman ja talouden kannalta, ja pyytää myös huomioimaan Tampereen seudun ammattiopisto Tredun Kurun metsäopetuksen sekä muiden Pirkanmaan alueelle sijoittuvien metsäoppilaitosten toimintaedellytykset ja niiden säilymisen vaihemaakuntakaavan laadinnassa (kts. liitteenä oleva mielipidekirjoitus (Ruokonen & Viskari)).

Kaupunki toivoo, että vaihemaakuntakaavan jatkotyössä otetaan huomioon kaupungin lausunnon mukaiset tarkistukset esitettyihin vaihemaakuntakaavan merkintöihin. Kaupunki on valmis pitämään työpalaverin Pirkanmaan liiton kanssa lausunnossa esitettyihin aiheisiin liittyen.